

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, ג' אב התשפ"ו

חולין ע"ח – דיני איסור אותו ואת בנו

שאלות:

1. יגל שחט כבשת שלמים מחוץ למקדש, שאת הבן שלה הקריבו היום, האם הוא חייב כרת?

גדרי איסור "אותו ואת בנו" במקרים שונים

- המשנה בפרק החדש אומרת שאיסור שחיטת "אתו ואת בנו" (הורה וולדו) ביום אחד, נוהג מהתורה בארץ ובחוץ לארץ, בין בזמן שבית המקדש קיים ובין לאחר חורבנו, ובכל סוגי הבהמות – חולין וקדשים.
 - כללי השחיטה הכפולה ביום אחד: המשנה מפרטת 12 שילובים שונים של שחיטת הורה וולד באותו היום, ומבארת מי מהשוחטים לוקה (על איסור אותו ואת בנו, או על איסור שחוט חוץ במוקדשים) או חייב כרת (של שחוט חוץ אם שחט בהמת קדשים מחוץ לעזרה), ומתי הבהמות כשרות או פסולות.
 - הכלל הוא שהראשון ששוחט פטור מעונש של "אותו ואת בנו", ואילו השני ששוחט ביום הזה או את ההורה או הולד באיסור, עובר על הלאו וסופג ארבעים מלקות.
 - כשהמה פסולה לקרבן למשל כשאסור לשחוט אותה בגלל 'אותו ואת בנו', היא נחשבת מחוסרת זמן לאותו היום, ולכן לא ראויה לקרבן, ולא יעברו על שחיטתה משום שחוט חוץ.
 - המשנה גם מפרטת מתי עוברים על איסור שחיטת חולין בעזרה, שזה איסור שנלמד מכלל 'עשה' ולא לוקים עליו.
 - נביא כמה דוגמאות נבחרות מהמשנה:
 - שניהם חולין מחוץ לעזרה: שניהם כשרים לאכילה, והשוחט השני לוקה על 'אותו ואת בנו'.
 - שניהם קדשים בחוץ: השוחט הראשון חייב כרת (משום שחוט חוץ), ושתי הבהמות פסולות. שניהם סופגים מלקות – הראשון על שחיטת חוץ, והשני על "אותו ואת בנו" (אבל השני פטור מכרת משום שהבהמה לא ראויה לקרבן בגלל איסור "אותו ואת בנו").
 - שניהם חולין בפנים (בעזרה): שניהם פסולים משום חולין שנשחטו בעזרה, והשני לוקה, משום 'אותו ואת בנו'.
 - שניהם קדשים בפנים: הראשון כשר ופטור, והשני פסול (מוגדר כ"מחוסר זמן" עד שיעבור היום) ולוקה מ'אותו ואת בנו'.
 - שילובים של חולין וקדשים (בפנים ובחוץ): המשנה מפרטת את שאר השילובים – הכול לפי אותם הכללים של דיני שחוט חוץ, חולין בעזרה, ופסול "מחוסר זמן".
2. לאסף יש 'כבש' כלאיים שנולד מכבשה ותיש, האם מותר לו לשחוט אותו ביום שאמו נשחטה?

מקור הדין בחולין ובמוקדשים

- לימוד המקור לקדשים: הבריייתא לומדת שאיסור אותו ואת בנו נוהג במוקדשים מסמיכות הפרשיות בתורה: בפרשת אמור נאמר לגבי הקרבנות: "שור או כֶּשֶׁב או עֵז כִּי יוֹלַד ... ומִיּוֹם

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

הַשְׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבֵּן אִשָּׁה לְדָ", ומיד לאחר מכן נאמר: "וְנִשּׁוֹר אוֹ שָׂה אֶתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בַּיּוֹם אֶחָד".

- הגמרא מקשה: אם הפסוק נאמר בקדשים, אולי בחולין האיסור לא נוהג? ומשיבה שהמילה "שור" מפסיקה את עניין הקדשים הקודם ומלמדת שהדין נוהג בחולין. אחרת לא היה צריך לומר שוב 'שור', היה מספיק לומר 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד'.
- הגמרא מקשה שוב: אם המילה "שור" מפסיקה את העניין לחולין, אולי בקדשים בכלל לא נוהג האיסור? הגמרא מתרצת שו"י החיבור במילה "וְנִשּׁוֹר" מחברת את העניינים יחד, ומלמדת שהאיסור נוהג גם בקדשים וגם בחולין.
- הגמרא שואלת אולי נלמד מהסמיכות לקדשים שכמו שקדשים לא נוהגים בכלאיים (שולד שנוולד מכבשה ותיש פסול לקרבן) גם באותו ואת בנו האיסור לא חל בכלאיים, אם ככה למה הברייתא אומרת שאיסור אותו ואת בנו נוהג גם בכלאיים ובכוי (ספק חיה ספק בהמה).
- וקשה גם מהכלל של **רבא** שלמד בבבלין אב מהפסוק "זאת הבהמה אשר תאכלו שור שֶׁה כְּשִׁבִים וְשֶׁה עֵזִים", מכך שלא כתוב שֶׁה כשבים ועיזים, שבכל מקום שכתוב בתורה "שֶׁה" – הכוונה היא למעט כלאיים, כי צריך שגם אביו וגם אמו יהיו שניהם או כשבים או עיזים. אם ככה, למה הדין נוהג בכלאיים?
- הגמרא מתרצת שהתורה כתבה בפסוק: "שור אֲנִי שֶׁה", והמילה "או" באה לרבות ולכלול את הכלאיים באיסור.
- הגמרא מבררת למה המילה "או" לא נצרכת כדי לחלק את הדין (שלא נחשוב שחייבים רק אם שחט גם שור ובנו וגם שֶׁה ובנו יחד). התשובה היא שמילה או מיותרת משום שהחלוקה נלמדת מהמילים "אֶתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" (בלשון יחיד). לומדים מהמילה בנו, שלא צריך שני בנים, ומ'אֶתוֹ' שצריך גם כל הורה עם הבן שלו. ולכן המילה 'או' מיותרת ללמד על כלאיים, וזה לפי שיטת **חכמים**, אבל
- **לחנניה** שחולק על **חכמים**, ולא דורש את המילה "אותו" בצורה הזו, הוא לומד את החלוקה לפי שיטת **רבי יונתן** שסובר שכל חיבור של שני דברים בתורה משמעו שניהם יחד וגם כל אחד מהם בנפרד, אלא אם כן התורה כותבת במפורש את המילה "וְיָחַד". ולכן גם לשיטתו המילה "או" פנויה לרבות כלאיים.

3. אוריה שחט את העגל, ואת אבא שלו באותו יום, הוא עשה איסור?

האם האיסור נוהג בזכרים?

- הברייתא מביאה את המחלוקת שהזכרנו בין **חכמים** לחנניה, לעניין הלימוד מ'אֶתוֹ וְאֶת בְּנוֹ':
- **חכמים** סוברים: שהאיסור נוהג רק בנקבות (באם ובוולדה) ולא בזכרים (באב ובוולדו), מפני שאין חוששים לזרע האב.
- **חנניה** חולק וסובר: האיסור נוהג בין בזכרים (באבות) ובין בנקבות (באימהות).
- דרשת חכמים משילוח הקן: **חכמים** מקישים את איסור אותו ואת בנו למצוות שילוח הקן (אם על הבנים): כמו שבשילוח הקן המצווה נוהגת רק בנקבות ולא בזכרים (שהרי כתוב "והאם רובצת"), ככה גם באותו ואת בנו האיסור נוהג רק בנקבות.

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- הגמרא דוחה את ההשוואה, כי שילוח הקן קל שהוא לא נוהג בעוף מזומן (עוף שלו שנגיש בבית), ואילו אותו ואת בנו חמור יותר ונוהג גם במזומן.
 - לכן הגמרא אומרת ש**חכמים** לומדים מהמילה "אתו" – שהאיסור חל רק על הורה אחד (או זכר או נקבה). ומכיוון שיש לבחור אחד מהם, אנו מקישים שוב לשילוח הקן ולומדים שמדובר בנקבה. ואין קשר לקל וחמור, כי בכל מקרה צריך לבחור או זכר או נקבה.
 - ואם תפרוך את ההסבר הקודם כי אותו משמע אבא ולא אמא, יש הסבר נוסף: נאמר "בנו" – מי שבנו כרוך אחריו ומובל על ידו, והוא הנקבה (האם) ולא הזכר (האב).
 - **חנניה סובר** בתחילת הדף הבא, שהתורה כתבה את שתי הלשונות: המילה "אתו" מורה על האב, ואילו המילה "בנו" (מי שבנו כרוך אחריו) מורה על האם – ומכאן שהתורה רצתה לכלול את שניהם, והאיסור נוהג באב ובאם כאחד.
- ורב הונא בר חייא פוסק בשם שמואל שהלכה כחנניה (שהאיסור נוהג גם בזכרים).